

Πρόλογος στην ελληνική έκδοση

Ο Anders Lassen υπήρξε γόνος μιας οικογένειας Δανών γαιοκτημόνων με αριστοκρατική καταγωγή και σημαντικά οικονομικά προβλήματα. Δεν είχε καλά-καλά κλείσει τα είκοσί του χρόνια, όταν η ναζιστική Γερμανία υπέταξε την πατρίδα του αμαχητί, στις 9 Απριλίου 1940. Την ημέρα εκείνη ο Lassen επέβαινε ενός δεξαμενοπλοίου που έπλεε στον Περσικό Κόλπο. Ο άδολος πατριωτισμός και η περιπετειώδης φύση του τον ώθησαν να αγωνιστεί με κίνδυνο της ζωής του για την απελευθέρωση της Δανίας.

Για ένα διάστημα, ο Lassen πρόσφερε τις υπηρεσίες του σε εμπορικά πλοία που συμμετείχαν στην πολεμική προσπάθεια της Βρετανίας. Μόλις όμως του δόθηκε η ευκαιρία, κατετάγη στις βρετανικές ειδικές δυνάμεις, ώστε, όπως έγραφε στον Δανό πρεσβευτή στο Λονδίνο το 1943, να πολεμήσει για τη Δανία «σφάζοντας» όσο το δυνατόν περισσότερους εχθρούς της χώρας του.

Τον Ιανουάριο του 1942 έλαβε μέρος σε μια κάπως γραφική, και οπωσδήποτε μη σύννομη, επιχείρηση που οδήγησε στην «πειρατική» κατάληψη δύο πλοίων, ενός ιταλικού κι ενός γερμανικού, μέσα στο ισπανικό λιμάνι του Φερνάντο Πο, στα ανοικτά του Καμερούν.

Στη συνέχεια, ο Lassen υπηρέτησε σε δύναμη Καταδρομέων που πραγματοποίησε επιθέσεις δοκιμαστικού χαρακτήρα εναντίον γερμανικών θέσεων στα μικρά νησιά της Μάγχης (Channel Islands), το μοναδικό μητροπολιτικό βρετανικό έδαφος που τέθηκε υπό γερμανική κατοχή στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Για τη δράση του αυτή κέρδισε τον πρώτο του Στρατιωτικό Σταυρό και τον βαθμό του υπολοχαγού.

Το 1943 ο Lassen εντάχθηκε στη νεοσύστατη μονάδα καταδρομών του Βασιλικού Ναυτικού, τη Special Boat Service (SBS, αντίστοιχη της θρυλικής Special Air Service – SAS – που υπάγεται στη Βασιλική Αεροπορία). Έκτοτε, θα «μπαϊνόβγαινε» στον ελλαδικό χώρο.

Η πρώτη του αποστολή τον έφερε στην Κρήτη, όπου, τον Ιούλιο του 1943, έλαβε μέρος σε μια άκρως δραματική επιχείρηση εναντίον του γερμανικού αεροδρομίου στο Καστέλλι Πεδιάδος του νομού Ηρακλείου. Η επιδρομή αυτή, που αποσκοπούσε να παραπλανήσει τις δυνάμεις του Άξονα σχετικά με τον πραγματικό στόχο της συμμαχικής απόβασης στο θέατρο της Μεσογείου, απέφερε στον Lassen τον δεύτερο Στρατιωτικό Σταυρό του.

Το φθινόπωρο της ίδιας χρονιάς, ο Lassen πολέμησε στην αποτυχημένη επιχείρηση των Βρετανών με στόχο να αποτραπεί η κατάληψη των Δωδεκανήσων και άλλων ελληνικών νησιών από τους Γερμανούς, μετά από τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας, τον Σεπτέμβριο του 1943. Έχοντας διακριθεί για τη δράση του στη Σύμη,

τη Λέρο και τη Σάμο, ο Lassen έλαβε ως ανταμοιβή έναν ακόμα, τον τρίτο, Στρατιωτικό Σταυρό.

Το πρώτο εξάμηνο του 1944, ως λοχαγός πλέον, ο Lassen διεξήγαγε σειρά από καταδρομικές επιχειρήσεις με βασικό μέσο μεταφοράς ψαροκάικα που εξορμούσαν από απόμερους όρμους και βραχονησίδες στα τουρκικά χωρικά ύδατα. Παράλληλα με την καταστροφή εχθρικών εγκαταστάσεων, ο Lassen και οι συμπολεμιστές του έπαιζαν τη ζωή τους κορώνα-γράμματα ως μέρος μιας ακόμα επιχείρησης παραπλάνησης των Γερμανών, αυτή τη φορά ενόψει της μεγάλης συμμαχικής απόβασης στη Νορμανδία. Η Χάλκη και η Σύμη των Δωδεκανήσων, η Νάξος, η Πάρος, η Σαντορίνη και τα Αλιμιά των Κυκλάδων υπήρξαν μάρτυρες της καταγιωστικής δράσης του Lassen και των ανδρών του.

Στη διάρκεια των επιχειρήσεων στα ελληνικά πελάγη (Καρπάθιο, Ικάριο, Αιγαίο), ο Lassen διασταυρώθηκε με πλήθος Ελλήνων – από τους άνδρες του Ιερού Λόχου που συνυπηρετούσαν στα καΐκια της SBS, μέλη της τοπικής Αντίστασης, αλλά και απλούς νησιώτες που διακινδύνευαν τα πάντα συνδράμοντας τους στρατιώτες των Συμμάχων. Ορισμένοι από τους γνώριμους στον Lassen Έλληνες, όπως ο ιερολοχίτης Κυριάκος Σοφούλης, ο ηγούμενος της μονής του Αγίου Μιχαήλ στη Σύμη Χρύσανθος Μαρουλάκης και ο νεαρός αντιστασιακός Νικόλας Στέλλας στην Πάρο, θυσιάστηκαν για τον κοινό αγώνα.

Έπειτα από μια πρόσκαιρη εμπλοκή στις δαλματικές ακτές της Γιουγκοσλαβίας, η μονάδα του Lassen επέστρεψε στον ελλαδικό χώρο ως μέρος της μικρής δύναμης που θα συμβόλιζε τη στρατιωτική παρουσία αλλά και το έντονο ενδιαφέρον της Βρετανίας για τα ελληνικά πράγματα, τη στιγμή που τα γερμανικά στρατεύματα εγκατέλειπαν τη χώρα. Κύθηρα, Αντικύθηρα, Πόρος, Αίγινα, Αθήνα υπήρξαν οι σταθμοί του Lassen προτού σταλεί στη Θεσσαλονίκη, μέσω Χαλκιδικής, στα τέλη Οκτωβρίου 1944. Έτσι, υπήρξε ένας από τους λίγους στρατιωτικούς των Συμμάχων που έγιναν μάρτυρες του τέλους της Κατοχής στη μακεδονική πρωτεύουσα, την ώρα που οι δυνάμεις του ΕΛΑΣ παγίωναν τον έλεγχό τους σε ολόκληρο τον βορειοελλαδικό χώρο.

Μερικές εβδομάδες αργότερα, ο Lassen, φέροντας βαθμό ταγματάρχη, στάλθηκε να διοικήσει την πρώτη βρετανική δύναμη που αποβιβάστηκε στην Κρήτη, έπειτα από τη σύμπτυξη των Γερμανών στον νομό Χανίων. Ίσως η κατάσταση εκεί του φάνηκε υπερβολικά ήσυχη – παρά τα επεισόδια μεταξύ αντίπαλων ανταρτικών ομάδων και τους λεπτούς χειρισμούς που απαιτούσε η συνύπαρξη με μια δίολου ευκαταφρόνητη γερμανική δύναμη. Ίσως ο Lassen επιθυμούσε να είναι παρών σε ένα «αληθινό» μέτωπο του πολέμου που, όπως όλα έδειχναν, όδευε προς τη λήξη του.

Στις αρχές Απριλίου, ο Lassen έλαβε μέρος σε δύο διαδοχικές αμφίβιες αποστολές κοντά στις εκβολές του ποταμού Πάδου, στη βόρεια Ιταλία. Και πάλι επρόκειτο για επιχειρήσεις αντιπερισπασμού, για να διευκολυνθεί η κύρια συμμαχική επίθεση σε άλλο σημείο του ιταλικού μετώπου.

Στη δεύτερη από τις αποστολές αυτές ο Lassen σκοτώθηκε μπροστά από ένα γερμανικό πολυβολείο, τη στιγμή που πήγαινε να διαπραγματευτεί την παράδοση των Τουρκμένων στρατιωτών που το επάνδρωναν. Ήταν μόλις εικοσιπέντε χρόνων. Το ημερολόγιο έδειχνε 9 Απριλίου 1945 – πέμπτη επέτειο από την υποταγή της Δανίας στους Γερμανούς και τέσσερις εβδομάδες πριν από τον τερματισμό του πολέμου στην Ευρώπη.

Μετά θάνατον, ο Lassen τιμήθηκε με τον Σταυρό της Βικτωρίας. Πρόκειται για το ανώτερο βρετανικό παράσημο «ανδρείας ενώπιον του εχθρού», το οποίο έχει απονεμηθεί σε 181 άτομα (ελάχιστοι εκ των οποίων προέρχονταν από μη χώρα-μέλος της Βρετανική Αυτοκρατορίας), για τη δράση τους στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Επίσης μετά θάνατον, το ελληνικό κράτος τίμησε τον Lassen με τον Πολεμικό Σταυρό.

Η παρούσα έκδοση είναι η δεύτερη σε ξένη γλώσσα του έργου του Δανού δημοσιογράφου, ερευνητή και συγγραφέα Thomas Harder, με τίτλο *Anders Lassens krig* (Ο πόλεμος του Anders Lassen). Εκτός από το γεγονός ότι πρόκειται για μια συναρπαστική και ευανάγνωστη βιογραφία ενός άνδρα τον οποίον ένας από τους Βρετανούς συναδέλφους του περιέγραψε ως «έναν αληθινό ομηρικό ήρωα», ο *Πόλεμος του Anders Lassen* αποτελεί πολύτιμη συμβολή στη γνώση μιας κρίσιμης περιόδου της ελληνικής ιστορίας, όπως υπήρξε ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και η Κατοχή.

Ένα από τα δυνατά στοιχεία του βιβλίου είναι ο τρόπος που συνυφαίνεται ο «μικρής κλίμακας» πόλεμος του Lassen με το ευρύτερο στρατιωτικό και πολιτικό πλαίσιο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο για τα πολλά κεφάλαια του βιβλίου που αναφέρονται στα κατορθώματα του Lassen στην Κρήτη, τα Δωδεκάνησα, και την κυρίως Ελλάδα. Η εξιστόρηση των συγκρούσεων ανάμεσα σε βρετανικές, γερμανικές και ιταλικές δυνάμεις συνδέεται τόσο με πτυχές της ελληνικής όσο και της παγκόσμιας ιστορίας, από τις διαιρέσεις στους κόλπους του ελληνικού κινήματος Αντίστασης, μέχρι τις σχέσεις ανάμεσα στους «Μεγάλους Συμμάχους» και την προσπάθεια της Βρετανίας να ανακτήσει την επιρροή της στην Ελλάδα απέναντι στην προελαύνουσα Σοβιετική Ένωση.

Εντύπωση προκαλεί ο πλούτος του υλικού που ερεύνησε και συμβουλευτήκε ο συγγραφέας. Εκτός από την πολύ εκτενή βιβλιογραφία, που περιλαμβάνει ορισμένους δυσεύρετους ή παραγνωρισμένους τίτλους, ο Harder μελέτησε χιλιάδες έγγραφα από βρετανικά, γερμανικά, ιταλικά και ελληνικά αρχεία, μέρος των οποίων αξιοποιείται για πρώτη φορά. Το υλικό αυτό επιτρέπει να ανασυντεθούν τα πολεμικά γεγονότα που περιγράφονται με βάση τη διασταύρωση στοιχείων από διαφορετικές πλευρές της ιστορίας.

Παρά την επιστημονική αυστηρότητα και το υψηλό επίπεδο της λεπτομερέστατης έρευνας που το διακρίνουν, το βιβλίο απευθύνεται όχι μόνο σε επαγγελματίες ιστορικούς, αλλά και σε ένα ευρύτερο κοινό με ενδιαφέρον για την Ιστορία. Από τις σελίδες του παρελαύνουν πλήθος χαρακτήρων «με σάρκα και αίμα», από κορυ-

φαίους Βρετανούς Κομμάντο, όπως ο George Jellicoe ή ο Patrick Leigh Fermor, μέχρι «ταπεινούς» Έλληνες νησιώτες και Γερμανούς διοικητές. Οι σκηνές δράσης καθηλώνουν τον αναγνώστη. Οι αφηγηματικές αρετές, προστιθέμενες στην ποιότητα και τη θεματολογία του βιβλίου, το καθιστούν πράγματι ένα ελληνικό εκδοτικό γεγονός.

Ιωάννης Δ. Στεφανίδης
*καθηγητής Διπλωματικής Ιστορίας
στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*